DREPTURILE ȘI PRINCIPIILE DIGITALE ALE UNIUNII EUROPENE PENTRU DECENIUL DIGITAL

EUROPEAN UNION DIGITAL RIGHTS AND PRINCIPLES FOR THE DIGITAL DECADE

CZU: 341.176(4):004 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.55**

Lilia GRIBINCEA,
ORCID: 0000-0002-7371-5379
e-mail: lilia.gribincea@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The European Union's Digital Single Market Strategy was launched in 2015 and created the conditions for more effective digital harmonization between EU member states, contributing to economic growth, boosting jobs, competition, investment and innovation in the EU based on three pillars: access, environment and economy and society. The first pillar involves better access for consumers and businesses to digital goods and services across Europe, the second is about creating the right conditions and a level playing field for digital networks and innovative services to develop, and the third - maximizing the potential growth of the digital economy.*

Key-words: *digital rights and principles; the digital single market; digital compass; digital decade.*

INTRODUCERE

Strategia Uniunii Europene pentru piața unică digitală a fost lansată în anul 2015 și a creat premisele pentru o armonizare digitală mai eficientă între statele membre ale Uniunii Europene, contribuind la creșterea economică, stimularea locurilor de muncă, a concurenței, a investițiilor și a inovației în Uniunea Europeană pe baza a trei piloni: *acces, mediu* și *economie și societate.* Primul pilon presupune accesul mai bun pentru consumatori și întreprinderi la bunurile și serviciile digitale din întreaga Europă, al doilea ține de crearea condițiilor necesare și a unor condiții de concurență echitabile pentru ca rețelele digitale și serviciile inovatoare să se dezvolte, iar al treilea - maximizarea potențialului de creștere al economiei digitale.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Obiectivul propus la elaborarea studiului constă în analiza evoluției prevederilor legislației Uniunii Europene privind drepturile și principiile digitale pentru deceniul digital, precum și obiectivele stabilite de Uniunea Europeană pentru deceniul digital. La elaborarea studiului, au fost folosite metode calitative, bazate pe analiza de conținut.

Modelul european către o economie și o societate digitalizate înseamnă solidaritate, prosperitate și durabilitate, are la bază o mai mare putere de acțiune a cetățenilor și a în-

treprinderilor, garantând totodată securitatea și reziliența ecosistemului european digital și a lanțurilor de aprovizionare europene [1].

La 15 decembrie 2022, Ursula von der Leyen, președinta Comisiei Europene, Roberta Metsola, președinta Parlamentului European și Petr Fiala, prim-ministrul ceh, în numele președinției rotative a Consiliului, au semnat Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale. Doamna Ursula von der Leyen menționa la acel moment, că „*semnarea Declarației europene privind drepturile și principiile digitale reflectă obiectivul comun de transformare digitală care pune oamenii pe primul plan. Drepturile prezentate în declarație sunt garantate pentru toți cetățenii din UE și în mediul online, la fel cum sunt în mediul offline”.*

Scopul pieței unice digitale constă în eliminarea barierelor naționale din calea tranzacțiilor online. Piața unică digitală se bazează pe conceptul de piață comună, menită să elimine barierele comerciale dintre statele membre.

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [2, art. 26], stabilește că Piața internă cuprinde un spațiu fără frontiere interne, în care libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor este asigurată în conformitate cu dispozițiile tratatelor.

Pentru a transpune aspirațiile digitale ale Uniunii Europene pentru 2030 în obiective concrete și pentru a se asigura că aceste obiective vor fi îndeplinite, Comisia Europeană a propus instituirea unei busole pentru dimensiunea digitală [1, pct.3]. Busola se va baza pe un sistem de monitorizare îmbunătățit, care va urmări traiectoria Uniunii Europene în ceea ce privește ritmul transformării digitale, lacunele în ceea ce privește capacitățile digitale strategice europene, precum și punerea în aplicare a principiilor digitale. Aceasta va include mijloacele de realizare a viziunii și va stabili principalele etape de parcurs structurate în jurul celor patru puncte cardinale. Primele două sunt axate pe capacitățile digitale în materie de infrastructuri, educație și competențe, iar celelalte două sunt axate pe transformarea digitală a întreprinderilor și a serviciilor publice.

Parlamentul European, Consiliul și Comisia, în Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale pentru deceniul digital [3], menționează drept obiectiv promovarea unui mod european de transformare digitală, punând oamenii în centrul atenției, bazat pe valorile europene și pe drepturile fundamentale ale Uniunii Europene, reafirmând drepturile universale ale omului și aducând beneficii tuturor persoanelor, întreprinderilor și societății în ansamblu. Prin urmare, Declarația prezintă angajamentul Uniunii Europene față de o transformare digitală securizată, sigură și durabilă, care pune oamenii pe primul plan, în concordanță cu valorile principale și cu drepturile fundamentale ale Uniunii Europene. Acest angajament rezultă și din prevederile pct.1 al Capitolului I, intitulat „*O transformare digitală centrată pe oameni”,* care dispune că oamenii se află în centrul transformării digitale din Uniunea Europeană. Rolul tehnologiei ar trebui să fie acela de a servi și de a aduce beneficii tuturor oamenilor care trăiesc în Uniunea Europeană și de a le permite acestora să își urmeze aspirațiile cu respectarea deplină a securității și a drepturilor lor fundamentale [3].

În Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale pentru deceniul digital, sunt consacrate următoarele principii [3, cap.I -VI]:

1. O transformare digitală centrată pe oameni, care presupune *inter alia*, următoarele angajamente:

- consolidarea cadrului democratic pentru o transformare digitală care să aducă beneficii tuturor și să îmbunătățească viața tuturor oamenilor care trăiesc în Uniunea Europeană;
- respectarea atât în mediul online, cât și offline a valorilor Uniunii Europene și a drepturilor persoanelor, astfel cum sunt recunoscute de dreptul Uniunii Europene;
- asigurarea acțiunii responsabile și diligenței din partea tuturor actorilor, publici și privați, în mediul digital.

2. Solidaritate și incluziune reiterează că tehnologia trebuie utilizată pentru a uni oamenii și nu pentru a-i diviza, iar transformarea digitală trebuie să contribuie la o societate și o economie echitabile și favorabile incluziunii în Uniunea Europeană. În acest sens, Parlamentul European, Consiliul și Comisia se angajează să facă tot posibilul pentru ca transformarea digitală să nu lase pe nimeni în urmă și să aducă beneficii tuturor, să realizeze echilibrul de gen și să includă în special persoanele în vârstă, persoanele care locuiesc în zone rurale, persoanele cu dizabilități sau persoanele marginalizate, vulnerabile ori private de drepturi și pe aceia care acționează în numele lor. Aceasta ar trebui, de asemenea, să promoveze diversitatea culturală și lingvistică.

3. Conectivitatea înseamnă că fiecare persoană, oriunde în Uniunea Europeană, trebuie să aibă acces la conectivitate digitală de mare viteză și la prețuri accesibile. La acest capitol, Parlamentul European, Consiliul și Comisia își asumă *inter alia*, să asigure accesul la conectivitate de înaltă calitate, cu acces la internet disponibil, pentru toți cetățenii, oriunde în Uniunea Europeană.

4. Educația, formarea și competențele digitale. Acest principiu promovează educația și formarea digitală de înaltă calitate, susține eforturile care le permit tuturor cursanților și profesorilor să dobândească și să își pună la dispoziție abilitățile și competențele digitale necesare, inclusiv alfabetizarea mediatică și gândirea critică, pentru a participa activ la economie, în societate și la procesele democratice și oferă fiecărei persoane posibilitatea de a se adapta la schimbările aduse de digitalizarea muncii prin perfecționare și recalificare.

5. Condiții de muncă echitabile și corecte consacră dreptul fiecarei persoane la condiții de muncă echitabile, juste, sănătoase și sigure și la o protecție adecvată atât în mediul digital, cât și la locul de muncă fizic, indiferent de statutul său profesional, de forma sau de durata angajării. În acest sens, Parlamentul European, Consiliul și Comisia se angajează să se asigure:

- că fiecare persoană are posibilitatea de a se deconecta și de a beneficia de garanții privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată în mediul digital;
- că în mediul de lucru, instrumentele digitale nu pun în pericol în niciun fel să-

nătatea fizică și mintală a lucrătorilor;
- respectarea drepturilor fundamentale ale lucrătorilor în mediul digital, inclusiv a dreptului lor la viață privată și a dreptului la asociere, a dreptului de negociere și de acțiune colectivă, precum și a protecției împotriva supravegherii ilegale și nejustificate;
- că utilizarea inteligenței artificiale la locul de muncă este transparentă și urmează o abordare bazată pe riscuri și că se iau măsuri de prevenire corespunzătoare pentru a menține un mediu de lucru sigur și sănătos;
- că supravegherea umană este garantată în deciziile importante care îi afectează pe lucrători și că lucrătorii sunt, în general, informați că interacționează cu sisteme de inteligență artificială.

6. Referitor la ***serviciile publice digitale online***, în primul rând este necesar ca tuturor oamenilor care trăiesc în Uniunea Europeană li se oferă posibilitatea de a utiliza o identitate digitală accesibilă, voluntară, sigură și de încredere, care le conferă acces la o gamă largă de servicii online și accesul larg la informațiile din sectorul public și reutilizarea acestor informații.

7. Libertatea de alegere vizează două aspecte: *interacțiuni cu algoritmii și cu sistemele de inteligență artificială* și *un mediu digital echitabil*. Astfel, fiecare persoană trebuie să aibă posibilitatea de a beneficia de avantajele sistemelor de algoritmi și de inteligență artificială, inclusiv făcând alegeri proprii și în cunoștință de cauză în mediul digital și de a fi în același timp protejată împotriva riscurilor și a eventualelor prejudicii la adresa sănătății, a siguranței și a drepturilor sale fundamentale. De asemenea, fiecare persoană trebuie să poată alege în mod efectiv și liber serviciile online pe care să le utilizeze, pe baza unor informații obiective, transparente, ușor accesibile și fiabile, să aibă posibilitatea de a concura în mod echitabil și de a inova în mediul digital.

8. Participarea la spațiul public digital garantează accesul fiecărei persoane la un mediu digital de încredere, divers și multilingv și dreptul la libertatea de exprimare și de informare, precum și la libertatea de întrunire și de asociere în mediul digital, dar și la informațiile legate de cine deține sau controlează serviciile mass-media pe care le utilizează.

9. Siguranța, securitate și capacitate de acțiune include trei aspecte: *un mediu digital protejat, sigur și securizat; viața privată și controlul individual asupra datelor și protecția* și *capacitarea copiilor și tinerilor în mediul digital*. Unul din obiective este protejarea intereselor persoanelor, întreprinderilor și instituțiilor publice împotriva riscurilor de securitate cibernetică și a criminalității informatice, inclusiv împotriva încălcării securității datelor și a furtului de identitate sau a manipulării identității. De asemenea, trebuie să fie respectată confidențialitatea comunicațiilor și a informațiilor de pe dispozitivele electronice ale persoanelor și acestea să nu fie obiectul supravegherii online ilegale, urmăririi generalizate ilegale sau măsurilor de interceptare. *Protecția și capacitarea copiilor și tinerilor în mediul digital* trebuie să asigure *inter alia* că, materialele și serviciile adaptate vârstei, îmbunătățesc experiențele, bunăstarea și participarea copiilor

și tinerilor în mediul digital. O atenție deosebită trebuie să fie acordată dreptului copiilor și tinerilor de a fi protejați împotriva tuturor infracțiunilor comise sau facilitate prin intermediul tehnologiilor digitale.

10. Durabilitatea presupune diminuarea impactului negativ al produselor și serviciilor digitale asupra mediului și societății.

CONCLUZII

În concluzie, putem menționa că, este necesară consolidarea în continuare a funcționării democratice a societății și a economiei digitale, cu respectarea deplină a statului de drept, a căilor de atac eficiente și a asigurării respectării legii.

După publicarea în luna iulie 2024 a celui de al doilea raport privind stadiul evoluției deceniului digital, care oferă o imagine de ansamblu cuprinzătoare a progreselor înregistrate în încercarea de a atinge obiectivele și țintele digitale stabilite pentru 2030 de Programul de politică privind deceniul digital, observăm că în scenariul actual, eforturile colective ale statelor membre nu vor atinge nivelul de ambiție al Uniunii Europene. Printre lacunele identificate se numără necesitatea unor investiții suplimentare, atât la nivelul Uniunii Europene, cât și la nivel național, în special în domeniul competențelor digitale, al conectivității de înaltă calitate, al adoptării inteligenței artificiale (IA) și al analizei datelor de către întreprinderi, al producției de semiconductori și al ecosistemelor întreprinderilor nou-înființate.

REFERINȚE

1. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic European și Comitetul Regiunilor. Busola pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital din 9.03.2021. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0118 [Accesat: 3.07.2024]
2. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, versiune consolidată. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A02016E%2FTXT-20200301 [Accesat: 4.07.2024]
3. Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale pentru deceniul digital 2023/C 23/01 PUB/2023/89 *JO C 23, 23.1.2023, p. 1-7.* În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32023C0123(01) [Accesat: 4.07.2024]**.**